

Универзитет уметности у Београду

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Париска 16

11000 Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И ПИСАНОГ РАДА

ИЗГУБЉЕНА НИТ / Вез као ликовни медијум

Кандидаткиње **Милене Апостоловић**

Београд, август 2021.

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „ИЗГУБЉЕНА НИТ / Вез као ликовни медијум“ кандидаткиње Милене Апостоловић именована на 472. седници Наставно-уметничко-научног већа ФЛУ у Београду 9. 10. 2020. године радила је у саставу:

1. др **Јелена Тодоровић**, ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду (коментор)
2. мр **Добрица Бисенић**, ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду
3. др ум. **Горан Јовић**, доцент Факултета ликовних уметности у Београду
4. др **Мариела Цветић**, ред. проф. Архитектонског факултета у Београду
5. др ум. **Светлана Волиц**, доцент Факултета ликовних уметности у Београду (ментор)

и донела је следећи закључак:

Биографија кандидата

Милена Апостоловић је рођена 1992. године у Мајданпеку. Основне и мастер академске студије завршила је на Факултету ликовних уметности у Београду, где је 2016. године уписала докторске уметничке студије, одсек сликарство. Стипендиста је општине Пожега од 2011-2016, Фонда за младе таленте Доситеја за школску 2013/14 и 2015/16, Министарства Културе за надарене студенте 2016, а од 2017. добитник је стипендије Министарства Просвете, Науке и Технолошког развоја. Један је од организатора регионалне изложбе *Секвенце уметности* која се одржала у Кући Легата у Београду у августу 2019. За уметнички рад добитник је награде ФЛУ за цртеж Стеван Кнежевић, 2015. и Перспективе ХХХИ, Национална галерија Београд, 2016. Радови јој се налазе у колекцијама Центра за културу Деспот Стефан у Деспотовцу и Спомен дома Црвена комуна у Петровцу у Црној Гори као и у приватним колекцијама.

Као уметник-истраживач радила је на неколико пројеката међу којима су *Жене и деца мигранти*, АПЦ/ЦЗА Београд, *Настајање и нестајање града – студија случаја трга у Пожеги*, ФЛУ, Београд, *Задушнице – дан мртвих*, Краков, Пољска. До сада је учествовала на Омладинској размени *Kinderdorf Pestalozzi*, Швајцарска, Интеркултуралној омладинској размени *Cloughjordan*, Ирска, Летњој уметничкој школи УУ у Београду, пројекту *eArth, Kouty nad Desnou*, Република Чешка, Летњој уметничкој школи УУ у Котору и на пројекту *Purple Wave*, Клостербух, Сачсен, Немачка. Члан је УЛУС-а од 2017. и УЛУК-а од 2019.

Самосталне изложбе:

- ИЗГУБЉЕНА НИТ- вез као ликовни медијум, Галерија ФЛУ, Београд, 2020.
- Изложба радова (са Сузаном Вуловић), МКМ, Београд, 2018.
- π = ПРИСУСТВО, ПРИРОДА, ПОСТОЈАЊЕ (један од три излагача), Галерија ДКСГ, Београд, 2017.
- Тражиоци азила – Чекајући живот (један од три излагача), Уметнички простор У10, Београд, 2017.
- π = ПРИСУСТВО, ПРИРОДА, ПОСТОЈАЊЕ, (један од три излагача), Центар за културу Деспот Стефан, Деспотовац, 2017.

Селектоване групне изложбе:

- 70/50/10, Уметничка галерија Крушевац, 2021.
- Изложба чланова УЛУК-а, галерија СУЛУВ, Нови Сад, 2020.
- Изложба УЛУК-а, Културни центар, Ниш, 2019.
- Секвенце уметности, Кућа Легата, Београд, 2019.
- Изложба вајара Србије, Павиљон Цвијета Зузорић, Београд, 2018.
- Четврто међународно бијенале акта, Галерија Марко Крстов Грегковић, Спомен дом Црвена комуна, Петровац, Црна гора, 2018.
- YOUTH #2, SICA Museum, South Korea, 2018.
- XXIII бијенале таписерије, Цвијета Зузорић, Београд, 2018.
- Погледи, Галерија 73, Београд, 2017.
- Нови чланови УЛУС-а, Цвијета Зузорић, Београд, 2017.
- Изложба летње уметничке школе Преко сваке границе, Галерија ФЛУ, Београд, 2017.
- Сегмент савремене визуелне сцене, Галерија Луцида, Београд, 2016.
- Перспективе XXXII, Национална галерија, Београд, 2016.
- Изложба летње уметничке школе “Брег за размишљање- откривање скривене прошлости града”, Ректорат Универзитета уметности, Београд, 2016.
- Изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности, Дом омладине, Београд, 2016.
- Руке на жици, Галерија Дома културе Студентски град, Београд, 2015.
- Нестајање и настајање града – простори историје и слојева времена, Галерија ФЛУ, Београд, 2015.
- Изложба награђених радова, Галерија ФЛУ, Београд, 2015.
- БОСИФЕСТ, мурал испред Дома омладине, Београд, 2015.
- Фестивал ДЕВЕТ, Циглана, Београд, 2015.
- ФЕСТИМУМ, Галерија СКЦ-а, Београд, 2015.
- Le tre Corone Fiorentine, Универзитетска библиотека Светозар Марковић, Београд, 2014.

Додатна едукација:

- Радионица снимања и дизајна звука и музике, Хенди центар Колосеум, март-јул 2015.
- Радионица – планирање и управљање пројектима, Београдска отворена школа, фебруар 2015.
- Радионица академског писања, Београдска отворена школа, јануар 2015.
- Радионица – Интерактивни начини групног рада- како да будете занимљиви едукатори- новембар 2014
- Школа фотографије – Фотографија као средство комуникације, новембар 2013 - мај 2014.
- Радионица фотографије, Дом омладине Београд, новембар 2013.
- Курс веб дизајна, Канцеларија за младе Звездара, јул – септембар 2012.
- Поседовање сертификата за учешће у француско-немачко-српском тренингу за лидере интеркултуралности, Волонтерски центар Војводине, 2010/2011.

Опис и детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Докторско-уметнички пројекат Милене Апостоловић под називом „ИЗГУБЉЕНА НИТ / Вез као ликовни медијум“ састоји се из практично-уметничког и теоријског дела. У завршној форми представљен је на изложби докторског уметничког пројекта у галерији ФЛУ у Београду и у виду писаног рада. Докторско-уметничко истраживање путем вишеслојне анализе друштвено-историјских и теоријско-методолошких феномена разматра питање раскорака између технолошког напретка и духовног развоја човека, истражујући на који начин је тај дисбаланс утицао и променио ток и значај саме уметности од почетка 20. века до данас. Циљ практично-уметничког пројекта заснован је на обнови традиције кроз технику веза, који кандидаткиња препознаје као важни елемент у грађењу личног идентитета и као средство ликовног одговора на теоријски домен истраживања. Истраживачки део докторско-уметничког пројекта заснован је на прикупљању везова из различитих крајева Србије, где је сам чин враћања у прошлост, у симболичком смислу, препознат као прилика за реконструкцију сопственог Ја. Фокусирана на духовну путању кандидаткиња кроз вез оживљава разна сећања, успомене и догађаје, користећи сакупљене предлошке само као почетне форме чијим разлагањем и комбиновањем ствара нове наративе.

У првом поглављу писаног рада под називом „Почеци стварања“ Милена приказује кретање, развој и преображај своје уметничке праксе, вишегодишњу путању која је водила ка процесу сазревања и настанка докторско-уметничког пројекта. Конац (крупко, нит) дуго је био присутан као садржај у њеном стваралаштву кроз различите серије слика, цртежа и објеката. Од реалистичког приказа конца за шивење, овај облик се постепено трансформисао задобијајући различите формалне и симболичке наративе. У другом поглављу писаног рада кандидаткиња је анализирала и вербално обликовала мисаони процес који је довео до практичног рада на докторско-уметничком пројекту. У овом сегменту кандидаткиња као главни проблем савременог друштва препознаје у дисбалансу духовног и технолошког развоја човечанства, издвајајући најважније последице тог дисбаланса које су је подстакле у уметничком истраживању. У првом делу кандидаткиња разматра питање глобализације и анализира комплексност убрзаних друштвених трансформација, појам идеологије и појам прекаријата, уводећи и два најзначајнија психолошка феномена настала као узрок ових промена – усамљеност и жељу за припадањем. У другом делу креће се кроз историју и теорију уметности пратећи трансформацију уметности и њене улоге у друштву од почетка индустријске револуције до данас, са нагласком на уметност немачког експресионизма и рад Василија Кандинског, долазећи до појма духовног у уметности. Поглавље се завршава делом посвећеном породици и традицији, у којем је јасно подцртана кандидаткињина одлука да свој ликовни израз гради кроз перспективу традиције као темеља изградње идентитета, схватајући традицију је као специфичну људску способност да усвојена знања сачува и преноси новим нараштајима. Треће поглавље „Стваралачки део докторско-уметничког пројекта“ сјединило је технику и методологију израде уметничких радова са додатним освртом на назив изложбе и уметнички израз. Иако у својим радовима користи вез само као средство изражавања, у првом делу овог поглавља кандидаткиња истражује и даје исцрпне податке о историји веза, са посебним фокусом на историју народног, словенског веза, наглашавајући његов значај и улогу у стварању словенске културе. Важан сегмент посвећен је живој присутности веза као медија у савременој уметничкој пракси, како на глобалном нивоу, тако и на ликовној сцени

Србије. Завршни део односи се на Методологију кандидаткињиног практичног рада на докторском уметничком пројекту и приказу докторске изложбе у Галерији ФЛУ.

Значај и допринос докторског уметничког пројекта у одређеном пољу уметности

Постепено се ослобађајући своје декоративне и примењене функције вез као сликарски медиј своје коначно место у ликовној уметности добија са глобалним феминистичким покретом у другој половини 20. века у радовима уметница као што су Џуди Чикаго (Judy Chicago), Миријам Шапиро (Miriam Shapiro), Џенин Антони (Janine Antoni) које своје поруке преносе користећи управо традиционалне „женске“ занате. У савременој уметности вез је широко присутан и равноправан са осталим ликовним техникама, а уметници попут Трејси Емин (Tracey Emin), Кент Хенриксон (Kent Henricksen), Федора Акимова, Лин Скордал (Lynn Skordal), Кирсти Витлок (Kirsty Whitlock) и Кирсти Меклод (Kirstie Macleod) га користе у истраживању различитих друштвених тема, попут сексуалних и етничких идентитета и културе сећања. Употреба веза у ликовној уметности на југословенским просторима оставило је значајан траг у делима Милице Зорић и Мире Бртке, а на савременој уметничкој сцени Србије вез се као медиј појављује у делима Бранкице Жиловић-Шовен, Вахиде Рамујкић, Јелене Грујичић, Дуње Ђорломановић и других уметника. Кандидаткиња Милена Апостоловић у свом докторском уметничком пројекту на веома креативан начин такође користи вез, при чему је овде нит (конац, жица) уједно је и коришћени медијум и предмет истраживања, успостављајући нераскидиву везу између саме технике и наратива. Милена користи вез у процесу који је идентичан оном који се одвија код стварања слике или цртежа, само што уместо боје или оловке користи иглу и конач. У својим радовима фокус не ставља на сам вез и његову израду, већ он постаје средство којим се изражава у циљу најбољег приказивања својих ставова, идеја, мишљења и осећања.

У средишту Милениног стваралаштва налази се човек, као хумано, социјално и друштвено одговорно биће. Константним промишљањем и сагледавањем човека као јединке у свом окружењу, целокупан рад на докторско-уметничком пројекту посвећен је првенствено љубави, нади и снази у проналажењу духовних вредности у човеку. У уметничком раду кандидаткиња полази од тезе да традиција учествује у грађењу личног идентитета, а свест о личном идентитету на духовно биће. Проблеме у духовном развоју савременог човека Милена декетује у убрзаном развоју технологије која га прогресивним током одваја од традиције. Управо из тог разлога радови докторско-уметничког пројекта „Изгубљена нит / Вез као ликовни медијум“ рађени су искључиво ручно, без иједног вида машинског помагала, настављајући на тај начин нит духовног наслеђа и истичући оно занатско „оно што рука треба да прими од друге“. Пратећи извесну медитативну ноту у смислу готово ритуалног понављања покрета, Милена у свом везу инсистира на улагању времена и фокусираности, а физиономијом својих комплексних преплета указује на вредности важне за сазревање личности као што су истрајност, посвећеност и љубав према ономе што се ради.

Оцену да је докторски уметнички пројекат резултат оригиналног уметничког рада докторанда у одговарајућем пољу уметности;

Кандидаткиња је своје докторско уметничко истраживање започела идејом о формирању сопствене архиве везова из различитих крајева Србије. Сакупљено је око 200 различитих примерака који датирају углавном од 60-тих до касних 90-тих година прошлог века са подручја Новог Сада, Гардиновца (Војводина), Лучана (Западна Србија), Београда, Рготина

(Источна Србија), Петина (Централна Србија), Крушевца и Бошњана (Централна Србија). Једини критеријум при сакупљању био је да вез није машински, да је ручно рађен и да није гоблен. На везовима преовладавају флорални мотиви, а најчешће су изведени на миљеима и деверским пешкирима. У консултацији са Иреном Филеки, музејском саветницом у Етнографском музеју у Београду, закључено је да прикупљени материјали, осим у два случаја, немају етнографску и историјску вредност. Међутим, оно што је важно у свим овим везовима присутно је постојање сентименталне вредности, већина њих носе породичне успомене или су поклони намењени вољеним особама. То је основно полазиште уметничког рада и разлог што инспирација није тражена у богатој збирци етнографског и других музеја широм Србије.

Након дигитализације везова следио је процес израда скица, поједностављивањем, комбиновањем и компоновањем различитих форми. У даљој изведби на платну ти облици су разлагањем доведени до непрепознатљивости да би се у коначном изразу потпуно ослобађали од предлогака, дајући предност имагинарном, искуству и машти. У неким радовима вез концем је комбинован или је у потпуности замењен жицом. Тај контраст између меког, савитљивог конца и грубе, нееластичне металне нити, отвара нове симболичке и наративне димензије у стваралачки процес. Убоди жицом су јаки, немилосрдни и на платну остављају траг попут ожиљка. Овај дуалитет као да на сцену уводи вечни ривалитет између светлости и таме, неодвојиво присуство добра и зла, који у симбиози чине и сам живот.

Оцену остварених уметничких резултата докторског уметничког пројекта:

Фокусирана на духовну путању Милена кроз вез оживљава разна сећања, успомене и догађаје, а сакупљене везове узима само као основу, чије форме и облике у стваралачком процесу разлаже и комбинује стварајући нове композиције. На тај начин поништавајући раније значење и функцију веза као декоративне и примењене уметности кандидаткиња истиче сву спонтаност и узбудљивост истраживања сопствених граница, маште, осећаја и сензација обликованих под утицајем традиције, али и непосредног доживљаја и промишљања света и прилика које је окружују. Настали радови налазе се у регистру између фигурације и апстрактног, наговештавајући обресе нечег што не мора нужно да се тумачи као предмет или форма, већ више као флуидно претапање линије и боје где ритам и хармонија играју велику улогу. С једне стране је то поетика блиска апстрактним уметницима попут Кандинског, а са друге стране она поседује бајковите приказе уметника попут Клеа и Шагала. Усвојивши дефиницију уметности као истраживачке игре, спајањем унутрашњих и спољашњих простора, кандидаткиња се ослобађа дефинисаних наратива. У својим радовима она континуирано балансира између симболичне форме и чисте апстракције, стварајући динамичне и до краја недефинисане композиције, интуитивно градећи материју слике која оставља простор за пројекцију и даљу интерпретацију посматрача.

Изложба докторског уметничког пројекта „Изгубљена нит / Вез као ликовни медијум“ успешно је представљена јавности у Галерији ФЛУ у Београду, од 29. октобра до 10. новембра 2020. године. Уметничко-истраживачки процес обухватио је период од четири године (2016-2020) од којих су последње две кључне за реализацију самих радова. Поставка изложбе бројала је 28 дела и изведена је у стилу класичне поставке слика, где су везови концем и жицом на платну били постављени на зидове галерије.

Оцену о испуњености обима и квалитета докторског уметничког пројекта у односу на пријављену тему;

Кандидаткиња је у писаном раду веома садржајно образложила тему свог докторског уметничког пројекта, анализирајући кроз шири друштвено-историјски контекст однос између човека, технике, уметности и друштва, користећи адекватну литературу из области филозофије, психологије, социологије, историје и теорије уметности. Циљ овог сегмента истраживања базиран је на потреби да се освесте могуће станице које коче развој духовног у бићу и освести унутрашња потреба која је кандидаткињу водила ка истраживању традиције и везу као средству изражавања. Вишеслојним приказом методологије развоја и настанка радова током изведбе практичног дела докторског уметничког пројекта испунила је и задати циљ да вербално формулише и прикаже ток сопственог стваралачког процеса. Посебан значај и квалитет писаног рада чини и приказ историје веза који прати присутност овог медија изражавања од почетака цивилизације до места које он заузима у оквирима савременог ликовног израза, показујући да вез није само украсни ручни рад у домену декоративне и примењене уметности, већ моћан традиционални сликарски алат са дугом историјом.

Критички осврт

Конац (крупко, нит) као почетна тачка у Миленином стваралачком процесу прошао је кроз велики број трансформација док није добио облик и значење какво има у докторском уметничком пројекту. Интересовање за ову тему кандидаткиња је показала још у својим радовима током основних и мастер студија где је првобитно била фасцинирана крупком као објектом, чија је почетна улога била улога модела. Како се „нит одмотавала“ и тема развијала, тако су се појављивала и отварања питања попут: Шта је уметник данас? Која је сврха уметности и људског постојања? Какав је однос уметности и друштва? Зашто је профит важнији од човека? Да ли су све већа мржња, нетрпељивост, усамљеност и депресија последице технологије? Отварајући нове хоризонте форма крупка је нестајала дајући предност самој нити, која је у процесу рада попримала визуелни еквивалент промишљања света. Назив ИЗГУБЉЕНА НИТ носи метафорички значај јер нит не означава само конац којим се вез ради, нити линију која ће градити форму и изглед рада, већ означава и путању која уметницу води кроз живот „можда она нит која је Тезеју помогла да пронађе излаз из лавиринта“. Попут „избављења из тешке ситуације“ нит се у оба случаја односи на показно средство, неодређену временску одредницу и непрекинуто трајање које повезује прошлост, садашњост и будућност. Спајајући колективну и личну историју Милена кроз технику веза на платну спаја традицију и своје непосредно искуство света који је оружује, истичући у том процесу значај духовног развоја личности. Процес њеног стварања је на извештан начин визуелни приказ или симболичка путања грађења сопственог идентитета.

Закључак комисије

Докторско-уметнички пројекат „ИЗГУБЉЕНА НИТ / Вез као ликовни медијум“ на изврстан начин заокружује Миленинин вишегодишњи и вишеслојни стваралачки процес, али гради и плодно тле за отварање будућих уметничких поглавља. Сакупљени материјали и питања која су отворена током рада на докторском уметничком пројекту дају широки дијапазон могућности за даље истраживање, па радови који су чинили садржај докторске изложбе у галерији ФЛУ 2020. године, јесу и значајна одредница у ком смеру ће се Миленина уметничка пракса развијати у будућности.

Имајући у виду садржајно и прецизно образложење теме, квалитет остварених уметничких дела и теоријских поставки у писаном раду, комисија сматра да је кандидаткиња Милена Апостоловић успешно реализовала и представила јавности свој докторски уметнички пројекат „ИЗГУБЉЕНА НИТ / Вез као ликовни медијум“ и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности да усвоји овај извештај и достави га Сенату Универзитета уметности како би се одредио датум одбране.

Комисија:

др Јелена Тодоровић,
ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду (коментор)

мр Добрица Бисенић,
ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду

др ум. Горан Јовић,
доцент Факултета ликовних уметности у Београду

др Мариела Цветић,
ред. проф. Архитектонског факултета у Београду

др ум. Светлана Волиц,
доцент Факултета ликовних уметности у Београду (ментор)